

Hledá se růst (duben 2013)

Vláda již zřejmě svou úspornou agendu dokončila. Popularitu občanů nezíská tento typ politiky prakticky nikdy a tak pokles oblíbenosti rozhádaného kabinetu není žádným překvapením. Vláda si to svou neobratností a nepřesvědčivým výběrem opatření nezískala ani přízeň většiny odborníků. Přece jen se naše země se svým dluhem i fiskální politikou nachází dost daleko od akutních krizí postužených zemí jako je Španělsko, a tak překvapivě rychlé odbourání rozpočtových schodků, které by mělo pokračovat i nadále není dostatečné pro vyvážení zmíněných slabých míst vládní politiky.

I tak se zdá, že vláda se pokusí protlačit své návrhu parlamentem a díky úspěšnému proplouvání kabinetu koaličními bouřemi minulých dní (z pohledu přežití vlády nikoliv elegance), neboť ústup vlády následován dalšími balíčky si jistě vládní politici představit nedovedou. Není tak vyloučeno, že díky razancí zvolených opatření a tradicí nevyčerpání plánovaných výdajů bude rozpočet „celkem v pohodě“. Nebylo by tak překvapení, kdyby místo slov o šetření a stlačování schodků se do slovníku vlády dostala slova jako jsou „prorůstová opatření“. Hnidopychy by jistě namítli, že jedním z těchto opatření by mohlo být seškrtní právě dohodnutých opatření, ale dnešní politický distuce, zkracující se délka řádného volebního období i stav ekonomiky zřejmě tento tradičně spíše levicový vládní termín do slovníku naší pravo střední vlády asi přinese.

Stabilní, nerostoucí Česko

Dnešní svět, tedy ten západní a hlavně evropský dělí vládní agendy v zásadě do tří skupin. Země jako je Itálie či Španělsko jsou ve stavu, kdy vlády ve snaze udržet si alespoň jakous takous přízeň trhů musí urychleně umazávat vládní deficity a jen doufat, že se tímto nedostane ekonomika na zničující spirálu poklesu ekonomiky vyplývající z vládní restrikce a z toho plynoucí potřeby větších úspor. Znít to je suboptimální politika, ale finanční trhy ji nepřímo vynucují a potenciální „zachránci“ – MMF nebo záchranné mechanismy EU jí podmiňují své programy.

Řada zemí, třeba ve skandinávii ale do jisté míry i Německo si z krize nepřinesla zásadní problémy v rozpočtové oblasti, a proto vlády mohou pokračovat v zodpovědné rozpočtové politice a prosazování dlouhodobě potřebných kroků. Třetí skupina zemí od krize čelí kombinaci vyšších než žádoucích deficitů rozpočtů, které ale finanční trhy bez větších problémů pokrávají, ale také pomalejší či málo robustní růst ekonomiky.

Naše země je dnes příkladem takovéto ekonomiky. Růstem v minulém roce významně zaostala za okolními zeměmi a pro tento rok ji zřejmě očekává stagnace, což je více bolestivé než zpomalení růstu na stále výrazně kladná čísla třeba v Polsku či Slovensku. Pomalý růst nejen působí propadání naší země na žebříčku bohatství v Evropě, ale také výrazně komplikuje fiskální konsolidaci. Většina daní je těsně vázána na růst ekonomiky, a některé, zejména podnikové, so odkaz zpomalení ekonomiky nesou dokonce po delší dobu. Prorůstová agenda tedy má u nás své opodstatnění.

Minimalizovat možný průšvih

Prvním a zcela zádním kolem „neškrtnací agendy vlády“ kupodivu asi nejsou vlastní prorůstová opatření, ale jasné zaměření na „úklid“ v oblasti EU fondů. Důvod je jasný, zatím co agenda realizace dohodnutých projektů běží až na výjimky slušným tempem (zřejmě kromě školství a dopravy), vážná zásadní část – přesvědčit úředníky v Bruselu o tom, že projekty jsou v souladu s tím, jak jsme naše programy nastavili a tudíž můžeme je dostat „proplaceny“. Hrozí totiž zcela zásadní riziko – pokud

s našim dokladováním projektů neuspějeme, budeme muset proslavené rozhledny v údolích, velkorysé dptace soukromým podnikům i více smysluplné projekty (všechny určené nikoliv Bruselským, ale našim rozhodnutím) hradit z našeho státního rozpočtu. Pokud by k tomuto došlo ve větším řádu než jednotek procent )z celkového rozsahu „bruselských“ peněz pro nás – více než 700 miliard korun), tak by to dostalo naše veřejné finance dokolen a vyvolalo potřebu razantních rozpočtových opatření. o tom, zda k tomu dosjde se rozhodne během krátké doby – rozhodující časť peněz bychom s Bruselu měli dostat příští rok.

Hledá se růst

Omezení zmíněného rizika by mělo být pro vládu povinné, i když zdaleka ne lehce dosažitelné. Zjevné problémy s čerpáním EU fondů však otvírají i malou příležitost část z nich směřovat do oblastí, které by růsto mohly pomoci nebo aspoň popostřili ekonomiku správným směrem. Projekty typu podpory nových firem pomocí kapitálových vstupů, návratní finanční nástroje v oblasti bydlení či na výsledky mnohem více zaměřená podpora vědy a výzkumu jsou správný témate, i když jejich úspěch bude záležet na kvalitní realizaci vlastní myšlenky v prostředí obvykle přivklém na více velkorysou a na efekty méně zaměřenou státní pomoc.

Hlavní jádro prorůstových opatření však nemůže v dnešní situaci stát na velkolepých výdajových programech, jaké si (možná) může dovolit třeba americká administrativa, ale na mnohem více bedlivé zvažování, jak zacházet s penězi, se kterými stát disponuje. Do extrému dosažený příklad může být o možnosti nakoupit drahou dovozovou limuzínu (či dvě) pro státního úředníka a nebo za obdobné prostředky podstatně snížit energetickou náročnost vesnické radnice nebo školky. První výdaj do ekonomiky vrátí marži dovozce a prodejce, zvýší export autodílů, které české firmy dodávají většině automobilek ale jejichž ceny se často pohybují v řádu jednotek eur a zatíží rozpočet náklady na obvykle celkem drahý servis. Druhý díky povaze činnosti zaměstná pracovníky a vytvočí poptávku po obvykle u nás produkovaném zboží (i když často zahraniční firmou). Důsledky těchto dvou extrémních alternativ do českého růstu, zaměstnanosti a také příjmů státního rozpočtu jsou zásadně odlišné.

Druhou podstatnou cestou je jasné orinetování výdajů dle jejich efektů. Nejde vždy jen o to, kolik pracovních míst každý milionový výdaj vytvoří, kolik daní do rozpočtu vrátí, ale jasné zdůvodnění proč právě tato rozpočtová kapitola dostala přednost před mnoha dalšími či dokonce úsporou peněz. Pouze výdaje jasné o pokud možno v měřitelném rozsahu realizující „rozumné“ a jasné se kvantifikovatelné cíle vlády či státu by měly být financovány a vždy zvažovány alternativní cesty, jak cíle dosáhnout. U řady projektů (jako zmíněného extrémního příkladu) je třeba dovést kalkulace k jasným výsledkům přes objektivní nepřesnost metod na multiplikátorech stojících.